

Predlog praktične politike:

„Sistemsko uključivanje organizacija koje se bave omladinskim radom u pružanje dodatne pomoći i podrške mladim korisnicima/cama usluga socijalne zaštite iz osetljivih grupa,,

Beograd, januar 2023.

Ovaj dokument je kreiran sa namernom da, postupno i uz doprinos svih, unapređuje sistem podrške za mlade i nije za širu javnost, već za institucije i organizacije, kao radni materijal sastanaka i kao okvir u kom pravcu bi javne politike i prakse na dalje mogle da idu.

Zahvaljujemo se svim koleginicama i kolegama iz organizacija koje se bave omladinskim radom i ustanova i organizacija sistema socijalne zaštite, koji su učestvovali u istraživanju i dali doprinos izradi ovog dokumenta.

*Sve imenice koje su u tekstu upotrebljene u gramatičkom muškom rodu označavaju i osobe ženskog pola.

Sadržaj:

1. Uvod	3
2. Kapaciteti organizacija koje se bave omladinskim radom i vrste usluga koje pružaju	5
3. Saradnja sa institucijama sistema i održivost aktivnosti, programa i usluga za mlade iz osetljivih grupa	7
4. Primeri iz prakse pružanja usluga mladima iz osetljivih grupa organizacija koje se bave omladinskim radom i njihova saradnja sa sistemom socijalne zaštite	11
4.1. Primeri iz Srbije	11
4.2. Primeri iz Slovenije	13
4.3. Primeri iz Finske	15
5. Zaključak i preporuke	18
Aneks: Model dobre prakse saradnje omladinskog i socijalnog rada	20
a) 10 koraka dobre saradnje	20
b) Model Memoranduma o saradnji	21

1. Uvod

Sistem socijalne zaštite se u poslednjih desetak godina sve više urušava. Naročito je evidentno smanjenje broja zaposlenih sa jedne strane i konstantano proširenje nadležnosti i porast broja korisnika sa druge strane. Zbog smanjenih kadrovskih i finansijskih kapaciteta došlo je do gašenja pojedinih usluga (npr. porodični saradnik kao važna mera prevencije izmeštanja dece iz porodica), dok pojedine usluge ne mogu ni da se licenciraju zbog nepostojanja procedure (npr. savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge u socijalnoj zaštiti). Pružanje usluga socijalne zaštite od strane države opada, te su organizacije civilnog društva ponekad jedini dostupni pružaoci podrške, a usluge koje pružaju uglavnom odražavaju potrebe i prioritete njihovih zajednica.¹

Tokom 2021. godine udruženje *Sociativa* sprovelo je istraživanje čiji je zadatak bio da oceni trenutnu situaciju u sistemu socijalne zaštite, iz perspektive pomagača i iz perspektive građana Beograda. Većina ispitanika, 65,4% pomagača i građana, navelo je da usluge i prava iz socijalne zaštite nisu u skladu sa potrebama građana.² O opisanoj situaciji nedovoljnog broja i neravnomernoj dostupnosti usluga za decu i mlade iz osetljivih grupa govore i druge analize kao što su analize Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu,³ Mreža organizacija za decu Srbije (MODS),⁴ Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva (SIPRU).⁵ Konkretno, tokom 2021. godine Gradski centar za socijalni rad u Beogradu (dalje: GCSR) pružio je ukupno 86.510 usluga,⁶ a centralno mesto u radu GCSR zauzimaju usluge, koje su usmerene na decu bez roditeljskog staranja, decu koja su žrtve zlostavljanja i grubog zanemarivanja, decu i mlade iz porodica sa poremećenim odnosima, decu i mlade sa poremećajima u ponašanju, kao i decu i mlade sa invaliditetom.

Sa druge strane, organizacije koje se bave omladinskim radom realizuju aktivnosti i ka mladima iz osetljivih grupa, koji često koriste i neke od usluga i prava iz sistema socijalne zaštite. Pod omladinskim radom podrazumevamo planiran program obrazovnog karaktera, kreiran sa svrhom pružanja podrške mladima u procesu osamostaljivanja, tako što im omladinski radnik/ca pomaže u ličnom i socijalnom razvoju kako bi postali aktivni članovi/ce društva i učesnici/ce u procesu donošenja odluka. Ideja omladinskog rada je kreiranje sigurnog okruženja i mogućnosti za aktivno učešće mladih na dobrovoljnoj osnovi u procesu sticanja veština, kompetencija i znanja.⁷ Omladinski rad je dugoročan rad sa mladima u zajednici, a jedna od njegovih glavnih karakteristika je dobrovoljnost. U Zakonu o mladima,

¹ Dragan Srećković et al. Indeks održivosti OCD 2021, NKD 2022, dostupno na: https://nkd.rs/wp-content/uploads/2022/12/brosura_index_2021-web.pdf.

² Istraživanje i preporuke dostupni su na: <https://www.sociativa.org.rs/preporuke/>.

³ <http://www.zavodsz.gov.rs/sr/biblioteka/izve%C5%A1taji-iz-sistema/izve%C5%A1taj-o-lokalnim-uslugama-socijalne-za%C5%A1tite-2016-2020/>.

⁴ <http://zadecu.org/wp-content/uploads/2016/08/untitled-mapiranje-srbija.pdf>.

⁵ https://socijalnouklucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/Mapiranje_usluga_socijalne_zastite_i_materijalne_podrske_u_nadleznosti_JLS_u_RS.pdf.

⁶ <https://informatior.poverenik.rs/informatior?org=TXzqxqBvnRypCzXrhK&ch=siMFmEBHeP4QrtTZd>.

⁷ Više o omladinskom radu u Smernicama za osiguranje kvaliteta programa omladinskog rada na sajtu NAPOR: http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/NAPOR_smernice_za_osiguranje_kvaliteta_omladinskog_rada.pdf.

omladinski rad je definisan kao deo omladinskih aktivnosti koje se organizuju sa mladima i za mlade, zasnivaju na neformalnom obrazovanju, odvijaju u okviru slobodnog vremena mladih i preduzimaju radi unapređivanja uslova za lični i društveni razvoj mladih u skladu s njihovim potrebama i mogućnostima i uz njihovo dobrovoljno učešće.⁸

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR) okuplja 34 omladinske organizacije koje se bave omladinskim radom koje su punopravne članice i 14 organizacija koje su pridružene članice.⁹ Od ukupnog broja punopravnih i pridruženih članica 32 organizacije su od strane NAPOR akreditovane za primenu i unapređenje standarda omladinskog rada. Akreditacija koju sprovodi NAPOR ima isključivo razvojnu ulogu, jer pomaže organizacijama da procene svoju praksu u omladinskom radu i kontinuirano rade na njenom unapređenju. Prepoznata je od strane ministarstva nadležnog za omladinu, važi 3 godine, a zatim se vrši reakreditacija.¹⁰

Organizacije kreiraju programe omladinskog rada u oblasti: kulture, mentalnog zdravlja, izgradnje socijalnih veština, volonterizma, ekologije, kreiranja i monitoringa javnih politika, ljudskih prava itd. Okupljaju mlade od 15 do 30 godine. Pored mladih iz opšte populacije, uključuju i mlade iz različitih osetljivih grupa: mlade iz LGBTIQ populacije, Rome i Romkinje, mlade bez roditeljskog staranja, migrante i mlade sa fizičkim i mentalnim invaliditetom.¹¹ Iako nemaju licencu za rad u sistemu socijalne zaštite, organizacije koje se bave omladinskim radom su akreditovane za rad sa mladima u procesu akreditacije koji je prepoznat i od Ministarstva omladine i sporta.¹² Međutim, u Nacionalnoj strategiji za mlade od 2015. do 2025. godine¹³ konstatovano je da omladinski rad nije sistemski prepoznat, priznat i podržan, pa je neophodno unaprediti njegov kvalitet i dostupnost, kao i obezbediti prepoznatljivost. Shodno Strategiji, neophodno je utvrditi potrebe za razvoj usluga omladinskog rada na lokalnu i zapošljavanje omladinskih radnika.

Osnovni cilj ovog dokumenta je da se ispituju mogućnosti za sistemsko uključivanje organizacija koje se bave omladinskim radom u pružanje određenih usluga mladima iz osetljivih grupa, te da se ne čeka sa osnivanjem novih usluga za mlade, već da se koriste postojeći resursi u zajednici. Ovde mislimo konkretno na resurs omladinskog rada koji je nedovoljno iskorišćen i neprepoznat potencijal sistema socijalne zaštite na lokalnu. Pored mapiranja usluga koje postoje za mlade iz osetljivih društvenih grupa, predstavljeni su i primeri iz prakse. Zatim je ukazano na značaj standardizacije savetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga u socijalnoj zaštiti, s obzirom da organizacije koje se bave omladinskim radom uglavnom pružaju te vrste usluga mladima iz osetljivih grupa, pa bi eventualno neke od njih mogli i da akredituju i na taj način i formalno postanu deo sistema socijalne zaštite. Na kraju su date i preporuke koraka koje je potrebno preduzeti kako bi omladinski rad na sistemski način bio uključen u sistem socijalne zaštite, kao i model dobre prakse saradnje ova dva sektora.

⁸ Zakon o mladima ("Sl. Glasnik RS", br. 50/11 i 116/22), čl. 3, st. 1, tač. 4.

⁹ Spisak organizacija koje se bave omladinskim radom na nalazi se na veb sajtu NAPOR:

<http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/2014-05-13-19-05-45/lista-clanica>.

¹⁰ Više o akreditaciji na: <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/programi/osiguranje-kvaliteta>.

¹¹ Podacima NAPOR iz avgusta 2022. godine.

¹² <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/programi/osiguranje-kvaliteta>.

¹³ "Sl. glasnik RS", br. 22/15.

2. Kapaciteti organizacija koje se bave omladinskim radom i vrste usluga koje pružaju

Za potrebe mapiranja kapaciteta i usluga za mlade iz osetljivih grupa koje pružaju organizacije koje se bave omladinskim radom sprovedi smo on-line istraživanje,¹⁴ koje se sastojalo u popunjavanju poluotvorenog upitnika, zatim 4 intervjua sa profesionalcima iz socijalne zaštite i omladinskog rada, kao i 2 fokus grupe sa omladinskim radnicima.¹⁵ U popunjavanju upitnika učestvovalo je 22 organizacije, od kojih je 8 akreditovano od strane NAPOR, 4 su u procesu reakreditacije, dok 10 nisu akreditovane. Godine osnivanja organizacija su različite i kreću se od 1990. do 2018. godine. 7 anketiranih organizacija radi 5 ili više od 5 godina sa mladima iz osetljivih grupa, dok isto toliko (7) radi preko 20 godina sa ovom korisničkom grupom, što ukazuje da je reč o organizacijama sa priličnim iskustvom.

Što se tiče pitanja koja se odnose na kapacitete organizacija, broj omladinskih radnika po organizaciji kreće se uglavnom od jednog do šest, a prosek je 3 omladinska radnika po organizaciji (7 odgovora). Međutim, dve organizacije ne ulaze u ovaj raspon – u jednoj radi 126 omladinskih radnika, a u drugoj 25. U ukupno 12 organizacija rade omladinski radnici sertifikovani od strane NAPOR, dok u ostalih 10 nema sertifikovanih omladinskih radnika. U većini organizacija (19) omladinski radnici rade sa mladima iz osetljivih društvenih grupa. Pored omladinskih radnika većina organizacija (18) angažuje dodatne stručne saradnike za rad sa mladima iz osetljivih društvenih grupa. Psiholog je angažovan u 8 organizacija, pedagog u 6, pravnik u 6, socijalni radnik u 5, defektolog u 5, a zdravstveni radnik u 2.

	Kategorije mladih sa kojima anketirane organizacije rade	Broj organizacija
1.	mladi u lošem socio-ekonomskom položaju	18
2.	mladi iz NEET grupe	15
3.	mladi Romi i Romkinje	11
4.	mladi LGBTIQ+	10
5.	mladi sa mentalnim smetnjama	9
6.	mladi bez roditeljskog staranja	8
7.	mladi sa invaliditetom	7
8.	mladi sa problemima u ponašanju	7
9.	mladi oboleli od HIV	5
10.	mladi izbeglice, raseljena lica i migranti	6
11.	mladi sa iskustvom korišćenja PAS	6

Pored gore navedenih podataka, kroz fokus grupe došli smo do nalaza da se neke od organizacija bave podrškom mladima koji izlaze iz hraniteljstva, pa im organizacije pomažu u traženju zaposlenja i osamostaljivanju, a ove aktivnosti se sprovode u saradnji sa centrom za

¹⁴ Na osnovu istraživanja i desk analize urađena je i Brošura koja sadrži spisak organizacija koje se bave omladinskim radom, kao i njihove kontakte i kratak opis usluga koje pružaju mladima iz osetljivih društvenih grupa na području grada Beograda. Svrha Brošure je da pomogne profesionalcima centara za socijalni rad u pogledu upućivanja na usluge koje pružaju organizacije koje se bave omladinskim radom, a koje nisu dostupne u centrima, kao i svim mladima potencijalnim korisnicima ovih usluga.

¹⁵ U prvoj fokus grupi učestvovalo je 5 predstavnika 4 organizacije, dok je u drugoj fokus grupi bilo 6 učesnika.

socijalni rad. Takođe, mladi sa smanjenim mogućnostima uključuju se u razmene u okviru projekta ERASMUS+.

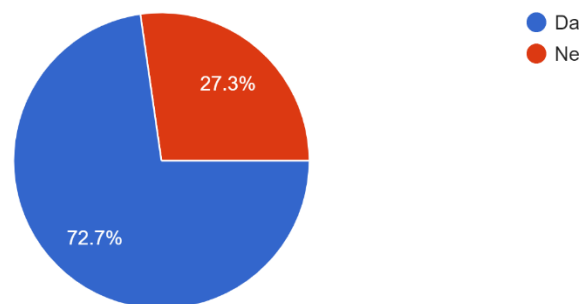
	Aktivnosti i usluge koje organizacije pružaju mladima iz osetljivih grupa	Br. organizacija
1.	edukativne aktivnosti	19
2.	podrška u ličnom i socijalnom razvoju	16
3.	savetodavne usluge	13
4.	pomoć u učenju	9
5.	pomoć u traženju zaposlenja	9
6.	psiho-terapijske usluge	8
7.	telefonsko ili on-line savetovalište	5
8.	pravno savetovalište i pravna pomoć	5
9.	usluge zdravstvene zaštite	2

Dodatno, kroz fokus grupe došli smo do saznanja da se dosta edukativnih radionica sprovodi o zdravim stilovima života. Nijedna organizacija koja pruža usluge mladima iz osetljivih grupa nema licencu za pružanje usluga socijalne zaštite, koju izdaje Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, s obzirom da još nije donet pravilnik koji bi uredio minimalne standarde za pružanje socio-edukativnih i savetodavno-terapijskih usluga.

Od ukupnog broja ispitanika, 72,7 % je navelo da aktuelno pruža usluge mladima iz osetljivih društvenih grupa, a 45,5 % od tih programa akreditovano je od strane NAPOR-a, dok je 18,2 % programa u postupku akreditacije, odnosno reakreditacije.

11. Da li aktuelno realizujete programe sa gore navedenim aktivnostima za mlade iz osetljivih grupa?

22 responses

Na pitanje koliko često pružate usluge mladima iz osetljivih društvenih grupa najveći broj organizacija je odgovorilo da ih pruža jednom mesečno ili svakodnevno (oko 59 %), a 9,1 % dva puta sedmično, što nas dovodi do zaključka da više od oko 70 % organizacija kontinuirano pruža usluge ovoj korisničkoj grupi.

10. Koliko često pružate usluge mladima iz osetljivih grupa?

22 responses

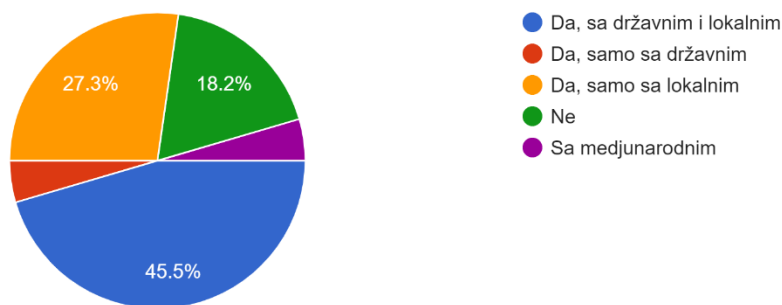

3. Saradnja sa institucijama sistema i održivost aktivnosti, programa i usluga za mlade iz osetljivih grupa

Blizu polovine ispitanika (45,5%) navelo je da prilikom realizacije programa za mlade iz osetljivih grupa saraduje i sa državnim i sa lokalnim institucijama, a 27,3 % samo sa lokalnim institucijama.¹⁶

14. Da li saradujete sa državnim/lokalnim organima i institucijama u sprovođenju aktivnosti sa mladima iz osetljivih grupa?

22 responses

¹⁶ Organizacije su navele da su imale priliku da saraduju sa: Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstvom prosvete i tehnološkog razvoja, Ministarstvom omladine i sporta, Ministarstvom za brigu o porodici i demografiju, Institutom za javno zdravlje Batut, Institutom za javno zdravlje Niš, Institutom za javno zdravlje Kragujevac, Zavodom za javno zdravlje Vranje, Domom zdravlja Zaječar, Centrom za socijalni rad Zaječar, Nacionalnom službom za zapošljavanje (filijale u Zaječaru i Nišu), Ustanovom za dnevni boravak dece i omladine ometene u razvoju "Oblutak", Centrom za zaštitu odojčadi, dece i omladine Beograd, Centrom za porodični smeštaj i usvojenje Beograd, višim sudovima, višim javnim tužilaštvima, Republičkim zavodom za socijalnu zaštitu, Sekretarijatom za socijalnu zaštitu, Komorom socijalne zaštite, srednjim i osnovnim školama u Zaječaru, Centrom za socijalni rad Apatin, Gradskom bibliotekom u Novom Sadu, Institutom za javno zdravlje Vojvodine, Mesnom zajednica Šangaj, Školom za osnovno obrazovanje i vaspitanje odraslih „Sveti Sava", Kancelarijom za borbu protiv droga, narodnim univerzitetima, pokrajinskim sekretarijatima, gradskim upravama, opštinama, specijalnim školama, domovima za smeštaj mladih iz osetljivih društvenih grupa i kancelarijama za mlade.

Međutim, prema izjavama ispitanika saradnja se uglavnom svodi na lične kontakte sa profesionalcima koji rade u institucijama, bez strateškog pristupa, ali ima i onih koji su odgovorili da saraduju projektno (npr. saradnja sa Gradskom upravom za dečiju i socijalnu zaštitu u podršci devojkicama romske nacionalne pripadnosti) i programski, kao i da u saradnji sa lokalnim centrom za socijalni rad rade na pilotiranju usluge terenski saradnik u zajednici.¹⁷ Neke od organizacija učestvovala su i u izradi lokalnih strategija socijalne zaštite. Naglašeno je i da dobri prvi kontakti, postignuti kroz zajedničke projekte „otvaraju vrata“ za dalju komunikaciju sa ustanovama i javnim službama. Takođe, pominje se i primer saradnje sa Pokrajinskim zavodom za socijalnu zaštitu u sprovođenju radionice „Konsultacija za lezbejke“, koja je trebalo da bude licencirana kod Komore socijalne zaštite, ali zbog manjka kapaciteta ipak nije.

Iz ugla organizacija koje su popunile upitnik saradnja sa institucijama socijalne zaštite bi se mogla unaprediti razvijanjem programa omladinskog rada koji su prilagođeni potrebama mladih korisnika usluga socijalne zaštite, kao i kroz učenje i razmenu iskustava omladinskih i socijalnih radnika. Prema njihovom mišljenju saradnja sa sistemom bi trebala da bude zvanična i formalna, pri čemu je osnovni preduslov da institucije sistema budu zainteresovane za partnerski rad. Bitno je i da se upoznaju sa procedurama ustanova i pravilima komunikacije u okviru svake pojedinačne ustanove. Imajući u vidu da je osnovni problem sistema socijalne zaštite nedostatak ljudskih resursa, bitno je da se omladinski radnici prepoznaju kao važan resurs u zajednici, kao i da se uključe kompetentne osobe koje će biti dodatna podrška u radu stručnjacima iz sistema socijalne zaštite. Prema mišljenju pojedinih ispitanika, institucije generalno treba da budu otvorenije za saradnju sa organizacijama civilnog društva, a naročito sa onima koje sprovode terenski rad - kroz razmenu informacija, resursa, upućivanje mladih na postojeće programe i obrnuto (upućivanje mladih na usluge i prava koja imaju u okviru sistema socijalne zaštite), zajedničko kreiranje programa koji odgovaraju potrebama ciljne grupe i zajedničko sprovođenje. Međutim, ima i onih koji smatraju da sistem socijalne zaštite nema dovoljno kapaciteta za saradnju sa organizacijama civilnog društva. Konkretno, saradnju sa sistemom socijalne zaštite pojedini vide i kroz pružanje edukacije u oblasti mentalnog zdravlja mladih za profesionalce koji rade u sistemu socijalne zaštite.

Izjave ispitanika:

„Problem je u politici i korumpiranosti sistema, pa postoji strah od zloupotreba sistema socijalne zaštite prema organizacijama koje rade projektno (uzimanje svog parčeta kolača).“

„Jasno nam je da je sistem socijalne zaštite preopterećen i da institucije imaju manjak zaposlenih, ali bilo bi poželjno da koriste postojeće usluge koje organizacije nude, jer će na taj način i sebe rasteretiti i osigurati sistematičnu podršku mladima iz osetljivih grupa.“

„Oni treba da prepoznaju nas kao partnere i da u saradnji sa nama kreiraju programe/projekte za mlade, jer smo mi u direktnoj i stalnoj vezi sa mladima, na terenu smo.“

¹⁷ Timočki omladinski centar u saradnji sa CRS Zaječar.

„Formalna saradnja sa lokalnom samoupravom bi doprinela stabilnosti organizacije i utisku trajnog pružanja usluge na lokalnu.“

Iz iskustva profesionalaca iz sistema socijalne zaštite, koja su predstavljena tokom intervjua, proizilazi da centri za socijalni rad veoma retko svoje korisnike upućuju na organizacije koje se bave omladinskim radom. Sa druge strane, omladinski radnici nisu dovoljno upoznati koje su nadležnosti i ograničenja sektora socijalne zaštite. Imajući u vidu navedeno, po mišljenju stručnih radnika, prvi korak bio bi društveni dijalog na temu uključivanja omladinskog rada u sistem socijalne zaštite i njihovo međusobno upoznavanje i prepoznavanje. Slično navedenom mišljenju profesionalaca socijalne zaštite, i sami omladinski radnici za sebe smatraju da nisu dovoljno upoznati sa nadležnostima i procedurama sistema socijalne zaštite, te da očekuju da institucije treba da učine svoje procedure što transparentnijim i da ih pojasne omladinskim radnicima kako bi oni mogli da ih poštuju i primenjuju u svom radu. Korak više bilo bi i početno mentorstvo i stručna podrška i obuke za omladinske radnike u sprovođenju formalnih procedura u radu institucija.

Učesnici fokus grupa naveli su da je problem i što sektori unutar sistema socijalne zaštite sami među sobom slabo saraduju, pa se to odražava i na saradnju sa organizacijama van sistema. Takođe, prisutan je i nedostatak kapaciteta u sistemu socijalne zaštite za ostvarivanje dugoročne saradnje sa omladinskim radom, kao i loša međusobna informisanost jednih o drugima (i sistema socijalne zaštite i omladinskog rada). Kako bi saradnja funkcionisala neophodno je uspostaviti kontakt osobe koje bi bile zadužene za komunikaciju između ova dva sektora (npr. odrediti jednog radnika CSR koji bi bilo zadužen za komunikaciju sa organizacijama koje se bave omladinskim radom). Trenutno Centar za proizvodnju znanja i veština ima kontakt osobu u Gradskoj upravi za socijalnu zaštitu. Saradnja se može formalizovati kroz memorandum o saradnji, davanjem formalne podrške projektima koje sprovode organizacije, kao i ustupanjem bez naknade prostora za sprovođenje aktivnosti sa mladima iz osetljivih grupa i sl. Dodatno, i lokalne kancelarije za mlade bi mogle da koordinišu i rade na povezivanju omladinskog i socijalnog rada.

Kako bi se povećala saradnja i međusobna informisanost preporuka je da stručne skupove treba prijavljivati u Komori socijalne zaštite, kako bi odziv stručnih radnika bio veći, jer bi na taj način učešćem mogli steći nova znanja i doći do poena koji su im potrebni za licencu. Takođe, preporuka je i da se institucije uključe kao zvanični partneri na projektima, kao i da se sprovodi stalno informisanje o aktivnostima organizacija, promocija rezultata i uopšte da se održava stalna prisutnost. Kada se projekat sprovodi zajednički sa lokalnom samoupravom postoji zajednički interes, kanali komunikacije su bolji, a tako se i aktivnosti lakše sprovode.¹⁸

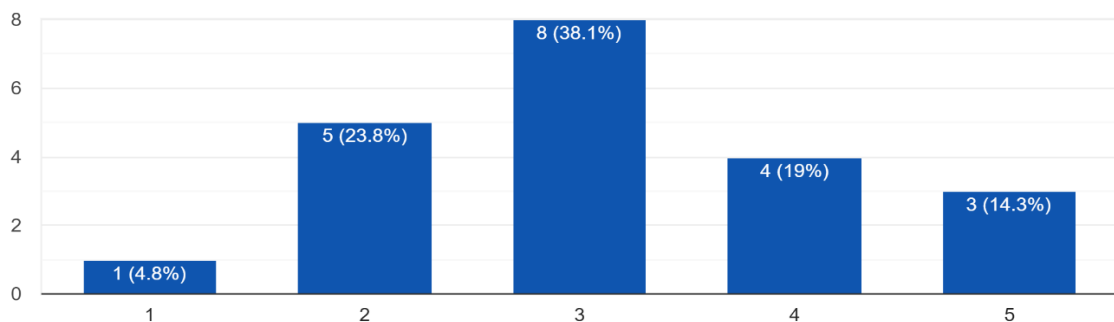
U pogledu razlika između sprovođenja aktivnosti u manjim i većim gradovima zaključci fokus grupa su bili različiti. Učesnici prve fokus grupe zauzeli su stav da je teže saradivati sa institucijama u manjim mestima, jer se kritički stavovi prema sistemu koje imaju organizacije ne shvataju dobronamerno i na taj način se stvara otpor za bilo kakav oblik saradnje. Suprotno

¹⁸ Kao primer za ovu vrstu saradnje u fokus grupi naveden je projekat „Banka hrane Niš“, koji je finansiran 80% od strane UNDP, a 20% od strane Grada Niša.

navedenom, zaključak druge fokus grupe bio je da su lična poznanstva u manjim mestima upravo prednost koja olakšava i ubrzava saradnju između organizacija i institucija. Kako je u manjim mestima manje organizacija, CSR ih prepoznaju kao aktere, dok je u većim gradovima teže. Izuzetak je organizacija Centar za pozitivni razvoj dece i omladine (CEPORA), koja deluje u Beogradu i koja po mišljenju drugih organizacija predstavlja primer dobre prakse, jer ima veoma dobre omladinske programe i razvijenu saradnju sa sistemom, kao i kontakt osobu koja radi u CSR i u organizaciji. S obzirom da su na različitim fokus grupama bili učesnici iz različitih gradova, možemo zaključiti da su iskustva različita od lokalne samouprave do lokalne samouprave i da nije svugde ista atmosfera i stepen saradnje između institucija na lokalnu i civilnog društva.

16. Na skali od 1 do 5 ocenite koliko ste zadovoljni saradnjom sa državnim/lokalnim institucijama i organima, pri čemu 1 označava veoma nezadovoljan, dok 5 označava veoma zadovoljan?

21 responses

Na normativnom nivou učesnici fokus grupa istakli su problem neusklađenosti u zakonima, tako što Zakon o mladima prepoznaje mlade do 30 godina starosti, a Zakon o socijalnoj zaštiti prepoznaje mlade do 26 godina starosti. Takođe, nedostatak je i što Zakon o socijalnoj zaštiti uopšte ne prepoznaje omladinski rad, pa iz toga dalje proizilazi i nerazumevanje omladinskog rada od strane sistema socijalne zaštite. Sa druge strane, važno je raditi na uspostavljanju poverenja, saradnje, umrežavanja i informisanja ova dva sektora i na taj način obezbediti ili mapirati već postojeće kvalitetne, stručne i fokusirane programe omladinskog rada za mlade iz osetljivih grupa. Zbog toga je neophodno da akreditacija koju radi NAPOR, a u koju bi kroz saradnju, trebalo uključiti i neki državni organ (npr. Ministarstvo za turizam i omladinu), pa da to bude garant kvaliteta omladinskog rada, kao i da organizacije koje se bave omladinskim radom budu prepoznate kao pružaoci usluga u Zakonu o socijalnoj zaštiti. Ispunjavanjem ova dva uslova bilo bi olakšano uključivanje omladinskog rada u sistem socijalne zaštite mladih iz osetljivih grupa.

Najveći broj organizacija finansira se iz donacija (18), ali ima i onih koji se finansiraju i iz budžeta Republike Srbije (8) i budžeta lokalne samouprave (10). Dve se finansiraju iz budžeta AP Vojvodine, dok 5 imaju i sopstvena sredstva. Što se tiče održivosti programa za mlade iz osetljivih grupa 36,4% organizacija procenjuje da će ove programe moći da sprovodi u narednih 5 ili više godina. Blizu polovine ispitanika (45,5%) je odgovorilo da procenjuje održivost programa samo u narednih 6 meseci i narednih godinu dana. Kao jedan od glavnih izazova saradnje sa institucijama sistema organizacije upravo vide u nedostatku kontinuiteta aktivnosti usled projektnog finansiranja. Finansiranje omladinskog rada i omladinskih politika

od strane jedinica lokalnih je na nivou preporuke, pa siromašne opštine, u kojima je, prema mišljenju pojedinih učesnika fokus grupa, omladinski rad i najpotrebniji, ne izdvajaju sredstva za te namene. Usled toga često se dešava da omladinski radnici odlaze u druge sektore ili da se iz manjih mesta sele u veće centre i tamo nastavljaju sa omladinskim radom, a omladinski programi se gase po manjim i siromašnijim sredinama. Iz navedenih razloga bilo bi dobro kada bi postojalo minimalno programsko finansiranje programa omladinskog rada na nivou lokalne samouprave (npr. sredstva za jednog omladinskog radnika i radni prostor).

4. Primeri iz prakse pružanja usluga mladima iz osetljivih grupa organizacija koje se bave omladinskim radom i njihova saradnja sa sistemom socijalne zaštite

4.1. Primeri iz Srbije

Na osnovu nalaza fokus grupa došli smo do podatka da organizacija **Centar GRiG** pruža usluge mladima u sukobu sa zakonom na celoj teritoriji Grada Beograda. Ova organizacija ima jako dobru saradnju sa Gradskim centrom za socijalni rad Beograd i svim njegovim odeljenjima, kao i sa Višim sudom i Višim javnim tužilaštvom u Beogradu, koji im direktno upućuju mlade učinioce krivičnih dela kojima su izrečeni vaspitni nalozi i vaspitne mere – posebne obaveze. Saradnja je započeta 2014. godine preko UNICEF projekta i dalje uspešno traje. Od ukupno oko 200 klijenata godišnje, oko 100 su mladi u sukobu sa zakonom, sa kojima rade savetovanje, praćenje njihovog redovnog pohađanja škole ili odlaska na posao, pomoć u kreiranju slobodnog vremena, kao i motivisanje za uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi ili savetovalištu. Pored navedene usluge ova organizacija još od sredine devedesetih godina prošlog veka sprovodi akreditovan program za obuke za rad klubova za mlade po modelu GRiG. Program je akreditovan kod Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu, a akreditacija se obnavlja svake 3 godine. Pored rada sa mladima, rade i sa roditeljima.

Kada mladi prođu programe organizacije GRiG neki od njih, radi daljeg osnaživanja, bivaju dalje upućeni na **Organizaciju Kreativnog Okupljanja - OKO**, koja koristi kreativne i dramske tehnike u pružanju psiho-socijalne podrške mladima iz osetljivih grupa. OKO saraduje sa GCSR Odeljenje Palilula, ali preko ličnih kontakata, a ne po osnovu memoranduma o saradnji.

Udruženje „**Hajde da**“ smatra da je ključ u edukaciji i stoga dosta radi na osnaživanju i obukama nastavnog kadra, profesionalca i omladinskih radnika. Smatraju da je ključno edukovati mlade socijalne radnike koji tek ulaze u sistem socijalne zaštite i kao primer dobre prakse naveli su zaposlenje 3 mlada socijalna radnika u CSR Sombor, koja su prošla njihove obuke i sa kojima su nastavili dobru saradnju. Bave se i unapređenjem mentalnog zdravlja mladih, a sprovode i umetničke programe i na taj način uključuju i povezuju mlade umetnike i mlade iz osetljivih društvenih grupa. Sa sistemom socijalne zaštite nemaju direktnu saradnju, ali radnici centara za socijalni rad se rado odazivaju na njihove pozive za razne obuke. Primer

dobre saradnje je sa CSR Apatin sa kojim su realizovali aktivnost „Živa biblioteka“ u Opštini Apatin.

Sa CSR Apatin dobru saradnju ima i **Centar za kulturu i obrazovanje (CEKOS)** iz Sonte. Saradnja je započeta na konkretnom projektu, a nastavljena kao dugoročna i kontinuirana uz potpisivanje formalnog sporazuma o saradnji. CSR Apatin informiše svoje korisnike o aktivnostima i programima za mlade koje sprovodi CEKOS i upućuje ih da se uključe ukoliko to žele (npr. dramske radionice, obuke za pisanje CV, digitalni marketing i veb dizajn). Sa druge strane, ukoliko omladinski radnici primete neko neuobičajeno ponašanje ili problem kod svojih korisnika, oni o tome obaveštavaju CSR Apatin. Komunikacija se odvija na posebnim obrascima, uz puno poštovanje i zaštitu privatnosti svih korisnika, tačno se navodi kome su informacije namenjene i u koje svrhe se mogu koristiti.

Organizacija **Ženska mirovna grupa Pančevo (ŽMIG)** sprovodi program „Konsultacije za lezbejke“, koji se sastoji u telefonskom savetovalištu i emotivnoj podršci koja se pruža putem SOS telefona svakog ponedeljka od 17 do 20 h, kao i putem mejla svakoga dana. Godišnje im se obrati od 200 do 250 korisnica, od kojih su neke stalne, a neke se jave samo jedanput. Korisnice se uglavnom javljaju preko preporuka žena koje su aktuelne ili ranije korisnice, ali ih nalaze i preko društvenih mreža. Nemaju uspostavljenu saradnju sa sistemom socijalne zaštite, pa nema upućivanja od strane ustanova i institucija na ovu uslugu. Saradnju imaju sa školama i ustanovama kulture, ali na ličnom nivou. Ova organizacija umrežena je i regionalno sa drugim sličnim organizacijama iz regiona Zapadnog Balkana, sa kojim redovno organizuje zajedničke edukacije i radionice.

Udruženje „**Protekta**“ svake srede pruža pravnu i psiho-socijalnu podršku mladima koji su žrtve zelenašenja. Iako su organizacija sa sedištem u Nišu, telefonskim putem su dostupni za mlade iz svih krajeva naše zemlje. Za godinu i po dana, ove usluge pružili su za oko 300 mladih korisnika. Sprovode i aktivnosti koje se odnose na bezbednost mladih u vanrednim situacijama, kao i u podizanju svesti javnosti i profesionalaca o nasilju u maloletničkim vezama. Inicirali su donošenje Strategije socijalne zaštite grada Niša i tom prilikom usko sarađivali sa Gradskom upravom Grada Niša, kao i drugim relevantnim organima i institucijama u Nišu. U radu sa mladim migrantima imali su razvijenu saradnju sa Zavodom za vaspitanje dece i omladine u Nišu.

Organizacija **AzBuki** sarađuje sa srednjom školom za decu i mlade sa oštećenim sluhom „Bubanj“ i sa Domom za decu bez roditeljskog staranja „Duško Radović“. Kako su članovi AzBuki uglavnom sadašnji ili bivši gimnazijalci oni se dobro razumeju sa svojim vršnjacima i nastoje da im pruže sadržaje kojih nema u školi.

Organizacija **Timočki omladinski centar** trenutno u saradnji sa CSR Zaječar i Gradskom upravom Zaječar razvija uslugu **terenski saradnik u zajednici**. Obuku za ovu uslugu sprovodi organizacija „**Duga**“ iz Šapca, a postoje osnovna i napredna obuka. Usluga je nastala iz činjenice da socijalni radnici centara za socijalni rad po pravilu nemaju dovoljno vremena i logističkih kapaciteta za terenski rad, pa im je stoga potrebna pomoć terenskih saradnika. Trenutno je u toku standardizacija ove usluge koja se radi u saradnji sa organizacijom „Duga“ i Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.

Centar za omladinski rad Novi Sad sprovodi aktivnost „Mobilni omladinski klub“ tako što njihovi omladinski radnici 5 do 10 puta mesečno odlaze na teren u neformalna naselja u kojima žive mladi Romi, Albanci i Aškalije, uglavnom sa Kosova i Metohije i povratnici po readmisiji iz zemalja EU. Aktivnosti sprovode dva omladinska radnika, tri psihologa i 20 volontera. Oni im uglavnom osmišljavaju aktivnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, pomažu u učenju, pružaju pomoć u učenju digitalnih veština i sprovode razne aktivnosti u svrhu prevencije korišćenja alkohola i PAS. Pored odlazaka u naselja, svoje korisnike odvođe i u prostorije kluba koji se nalaze u gradu i tamo takođe sprovode neke od aktivnosti. Saradnja sa nadležnim centrom za socijalni rad svodi se samo na lični nivo u individualnim slučajevima.

4.2. Primeri iz Slovenije

Omladinski rad u Sloveniji je od pre četiri godine uređen kroz sistem nacionalne kvalifikacije zanimanja. Omladinski radnici polažu ispit pred komisijom i dobijaju sertifikat za omladinskog radnika. U pojedinim organizacijama, prolaze i programe socijalne zaštite, a ima i organizacija koje poseduju licence nadležnog ministarstva za obavljanje određenih usluga socijalne zaštite, te su i registrovane su za vršenje tih usluga, kao što je na primer rad sa osobama sa mentalnim smetnjama. Druge organizacije koje se bave omladinskim radom imaju volonterske programe i samo se bave uspostavljanjem kontakata i ispitivanjem potreba pripadnika ranjivih grupa mladih, koje onda dalje upućuju na stručnu podršku i odgovarajuće programe u skladu sa njihovim specifičnim potrebama.

Kao i u drugim zemljama, i u Sloveniji su socijalne službe nadležne za rad sa decom i mladima koji imaju određene probleme. Ono što je specifično je da ove službe u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti saraduju sa lokalnim institucijama i lokalnim organizacijama civilnog društva, koje nude neke programe za mlade, kao što su na primer organizovanje sportskih aktivnosti, omladinski kampovi i sl. Neke od organizacija za mlade iz socijalno ugroženih kategorija organizuju besplatno kampovanje, letovanja, zimovanja i sl.

Konkretan primer saradnje sa sistemom socijalne zaštite organizacije „**Mladinski center Zagorje ob Savi**“ je organizovanje radionice za mlade na temu emocionalne inteligencije. Radionicu vodi psihoterapeut organizacije, ali je i jedan od radnika socijalne službe obavezno prisutan na radionici. Inače, ova organizacija kontinuirano inicira i održava saradnju sa socijalnom službom, tako što je redovno obaveštava o svojim aktuelnim programima namenjenim mladima, kao što su na primer dnevni centri za decu i mlade. Radnici socijalne službe zatim obaveštavaju svoje korisnike o relevantnim programima organizacije i upućuju ih na njih. Pored navedenog, radi se i upućivanje u suprotnom smeru, odnosno kada mladi sa problemima dođu u organizaciju, omladinski radnici ih upućuju na usluge socijalnih službi (npr. u slučajevima nasilja u porodici). Međutim, pored upućivanja, praksa je i da omladinski radnici odlaze zajedno sa tim mladima u socijalne službe, podržavaju ih i pomažu im da prijave slučaj i uspostave kontakt sa sistemom socijalne zaštite. Ova vrsta saradnje uspostavlja neku vrstu sigurne mreže za mladu osobu koja je u problemu, pomaže da se detektuju ranjivi pojedinci i da im se pravovremeno pruži adekvatna pomoć i podrška.

4.3. Primeri iz Finske

Primeri iz Finske pokazuju da su civilni i vladin sektor jako dobro umreženi i sinergijski deluju godinama. Ova dva sektora povezana su na sistemskom nivou, tako što je civilni sektor prepoznat u zakonima kao jedan od pružalaca usluga socijalne zaštite mladima iz osetljivih grupa. Zakon je jasan i poznat svima, a protok relevantnih informacija je na zavidnom nivou. Za razliku od situacije u Srbiji, gde još uvek ne postoji koordinacija unutar sistema, niti među sistemima, u Finskoj je sve povezano i svi imaju potrebne informacije o mladima kako bi im bila omogućena pravovremena i odgovarajuća podrška.

Jedna on-line usluga u Finskoj je „**Sekasin**“ **Mental Chat**¹⁹, koju pruža mreža partnerskih nevladinih i vladinih organizacija deci i mladima od 12 do 29 godina na nacionalnom nivou. Uslugu pružaju profesionalni savetnici i volonteri. Usluga je besplatna za korisnike i dostupna radnim danima od 9:00 do 24:00 i vikendom od 15:00 do 24:00. Korisnici se unapred obaveste da je poznata njihova IP adresa i da u slučaju nekih ekstremnih situacija mogu biti obaveštene nadležne službe (npr. u slučaju suicidalnih namera). Sve je anonimno, a prepiska traje 45 minuta. Najviše je korišćena za vreme karantina usled korone. Godine 2020. imali su oko 30.000 posetilaca, a u aprilu 2022. za tu godinu je već bilo 27.000 posetilaca, što govori o povećanju broja posetilaca. Ukupno je na listi dostupno 2000 profesionalaca, a oko 200 njih je aktivno. Sve je zasnovano na volonterskom radu profesionalaca koji su već edukovani iz oblasti mentalnog zdravlja. Ova usluga je organizovana od strane četiri partnerske organizacije: MIELI Mental Health Finland²⁰, Finish Red Cross, Finish Federation of Settlements Houses i SOS Childrens Villages. Usluga objedinjuje 50 operatera, koji rade na ovoj usluzi. Pored podrške deci, angažovani profesionalci i volonteri imaju obezbeđen Tim za podršku putem „chat support“ (po potrebi, uvek su na raspolaganju i onlajn, tako da ukoliko je pomagaču potrebna podrška u toku razgovora sa detetom/mladom osobom uvek ima nekog na raspolaganju on-line) i „group support“ (2 puta mesečno).

U Finskoj postoji i takozvano **Prihvatište za mlade**, u organizaciji Crvenog krsta Finske²¹, u pet gradova Finske. Prihvatište je namenjeno mladima koji imaju privremeno loše odnose u porodici. U tom Prihvatištu mladi mogu biti određeni vremenski period dok se situacija kod kuće ne reši i ojačaju resursi za bezbedan povratak deteta u porodicu. Odatle idu u školu ili na posao, a sve prate i nadziru zaposleni prihvatilišta. Ukoliko u radu sa tom mladom osobom zaposleni dobiju informaciju o nasilju ili zanemarivanju, u obavezi su da obaveste socijalnu službu. Ovo je takođe primer saradnje organizacija koje se bave omladinskim radom, sektora obrazovanja, i sistema socijalne zaštite.

Organizacije Aseman Lapset (Helsinki, Finska) pruža nekoliko usluga, koje se mogu okarakterisati kao primeri dobre prakse. Pre svega, to je **Ulična medijacija (engl. Street Mediation)**, koja se primenjuje za rad sa mladima u sukobu sa zakonom. Kada neko uradi neki vandalizam (npr. crtanje i pisanje grafita mržnje, razbijanje izloga) uključuje se medijator koji je profesionalac iz obrazovnog sektora. Suština medijacije je da se počinitelj suoči sa posledicama svog ponašanja, što se često čini u prisustvu oštećenog, roditelja, policajca u

¹⁹ <https://www.sekasin.fi/>.

²⁰ <https://mieli.fi/en/>.

²¹ <https://www.redcross.fi/get-help-and-support/youth-shelters/>.

zajednici²² i obezbeđenja. Sve se radi na dobrovoljnoj bazi, pa je neophodan pristanak mlade osobe koja je učinila delo uništenja tuđe imovine. Kao jedna od mera može na primer biti izrečeno da mlada osoba radi u radnji dva sata dnevno kako bi nadoknadila štetu razbijenog izloga. Usluga dosta podseća na izvršenje vaspitnih mera kod nas i primenjuje se na počiniocima od 15 do 18 godina, a primer je saradnje nevladine organizacije, obrazovnog sistema, pravosudnog i sistema socijalne zaštite u zaštiti dece/mladih.

Takođe, navedena organizacija iz Finske obezbeđuje i **Kafić za mlade**, u koji mogu dolaziti isključivo mladi od 13 do 17 godina starosti. Cenovnik je simboličan a mladi dolaze iz različitih socio-ekonomskih grupa. Cilj je kvalitetno provođenje slobodnog vremena, a tu je uvek prisutan i stručnjak koji prati raspoloženje mladih i ukoliko primeti nešto sumnjivo može da reaguje i obavesti roditelje ili stručne radnike. Korišćenje telefona u kafiću je zabranjeno. Radnici kafića su volonteri i zaposleni iz organizacije, koji su ujedno i omladinski radnici. Generalno u nekim delikatnim situacijama o kojima deca ne žele da roditelji budu obavesteni, roditelji se i ne uključuju, npr. za pitanja pola i roda. Mnoga deca u Finskoj jedva čekaju da napune 13 godina da bi mogla da idu u ove kafiće. Godišnje imaju preko 35000 poseta mladih.

„Walkers on the Wheels“ je putujući kamper koji odlazi u ruralna područja kako bi na taj način bile realizovane aktivnosti za mlade. Njihova deviza je „Mi idemo tamo gde su mladi“. Mladima dele čaj i kafu i razgovaraju sa njima o važnim temama na neformalan način. Na taj način omladinski radnici skupljanju informacije u neformalnim razgovorima, opažaju šta se dešava i prevodeći kvalitetno vreme sa njima, usmeravaju dalji rast i razvoj tih mladih.²³

Značaj donošenja Pravilnika o minimalnim standardima za pružanje savetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga u socijalnoj zaštiti

Zakonom o socijalnoj zaštiti predviđeno je pružanje savetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga.²⁴ Ove usluge, osim usluga savetovanja i obuke hranitelja i usvojitelja, finansiraju se iz sredstava lokalne samouprave. Kako je u praksi često veoma izazovno obezbeđivanje sredstava za finansiranje socijalnih usluga od strane lokalnih samouprava, naročito u vremenima finansijske krize, potrebno je ispitati mogućnosti pružanja pojedinih ovih usluga deci i mladima i od strane organizacija koje se bave omladinskim radom. Međutim, problem je i što još uvek nije usvojen pravilnik ni za jednu od grupa ovih usluga, kojim bi bilo detaljnije regulisano pružanje ovih usluga, pa se iste ne mogu ni licencirati.

Prema odredbama Nacrta pravilnika o minimalnim standardima za pružanje savetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga u socijalnoj zaštiti predviđen je jedan broj usluga koji je namenjen deci i mladima, odnosno može se pružati deci i mladima. Pre svega, to je **savetovanje**, koje može biti individualno ili grupno i koje ima za cilj prevazilaženje teškoća u ličnom, porodičnom i socijalnom funkcionisanju i unapređivanje kapaciteta korisnika za

²² Interesantno je spomenuto da je u Finskoj policija uključena u rad sa mladima i komunicira sa njima i preko društvenih mreža.

²³ Više o uslugama organizacije Aseman Lapset možete pogledati na sledećim linkovima: <https://asemanlapset.fi/en/>, <https://walkers.fi/>, <https://www.dajmiruku.org/wp-content/uploads/2022/11/HB-Slusati-i-biti-slusati-online.pdf>.

²⁴ Čl. 46. Zakona o socijalnoj zaštiti, „Sl. glasnik RS“, br. 24/11.

upravljanje krizama i oslanjanja na sopstvene snage i mogućnosti.²⁵ Ovu vrstu savetovališta mogu da realizuju stručni radnici sa najmanje završenim četvorogodišnjim akademskim studijama koji poseduju sertifikat o završenoj obuci za savetovanje, u trajanju od najmanje 240 sati. Takođe predviđeno je i **telefonsko i onlajn savetovanje** deci i mladima koji imaju potrebu za savetovanjem i podrškom, deci i mladima žrtvama eksploatacije, kao i pripadnicima osetljivih grupa, što uključuje pripadnike nacionalnih manjina, osobe sa invaliditetom ili hroničnim bolestima, izbeglice i raseljena lica, beskućnike i pripadnike drugih osetljivih grupa.²⁶ Predviđeno je da ovu uslugu mogu pružati lica sa završenim odgovarajućim diplomskim akademskim studijama u okviru obrazovno-naučnog polja društveno humanističkih i pravnih nauka, koja su stekla posebna znanja i veštine po propisanom programu, u zavisnosti od vrste organizacije koja pruža usluge telefonskog i onlajn savetovanja. Organizacija koja pruža usluge telefonskog i onlajn savetovanja, mora imati najmanje jednog (alternativno: dva) stručna radnika koji poseduju licencu za rad na osnovnim poslovima socijalne zaštite, koji vrše i nadzor i usmeravanje ostalih angažovanih stručnih radnika i saradnika.

Sledeća usluga koja je predviđena Nacrtom pravilnika je **medijacija**, koja se može pružati deci i mladima sa problemima u ponašanju i sukobu sa zakonom i njihovim žrtvama (tzv. medijacija između žrtve i počinitelja), pripadnicima ranjivih grupa u slučajevima diskriminacije, kao i deci i mladima na smeštaju i članovima njihovih primarnih i alternativnih porodica, starateljima i drugim značajnim osobama za dete na smeštaju.²⁷ Ovu uslugu mogu pružati stručni radnici koji su stekli posebna znanja i veštine i licencu za medijaciju, koju verifikuje Strukovno udruženje odnosno Komora medijatora,²⁸ a pružalac usluge mora imati listu stručnih radnika za pružanje usluge medijacije.²⁹ Korisnici imaju mogućnost da odaberu medijatora sa liste dostupnih medijatora kod korisnika usluge.³⁰

Nacrtom pravilnika predviđene su i **socijalno-edukativne usluge**, koje se mogu između ostalog pružati i porodicama dece i mladih u sukobu sa zakonom i sa problemima u ponašanju, deci žrtvama zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije, mladim počiniocima krivičnih dela i prekršaja i sa problemima u ponašanju, kao i mladima na domskom ili na porodičnom smeštaju, koji se pripremaju za napuštanje zaštite.³¹ Svrha ovih usluga je da se primenom raznovrsnih strukturisanih interventnih programa omogući korisnicima da lakše savladaju svoje lične i grupne probleme, unaprede kompetencije i razviju socijalne i životne veštine, kao i da poboljšaju svoje socijalno funkcionisanje.³² Ove usluge mogu se organizovati u vidu akreditovanih programa tretmana za navedene korisničke grupe.³³ Navedeno je da se ovi programi uglavnom realizuju u formi grupnog rada, kao pogodne forme za socijalno učenje, a

²⁵ Član 10. Nacrta pravilnika.

²⁶ Član 25. Nacrta pravilnika.

²⁷ Član 44. Nacrta pravilnika.

²⁸ Član 48. Nacrta pravilnika.

²⁹ Član 49. Nacrta pravilnika.

³⁰ Član 51. Nacrta pravilnika.

³¹ Član 64. Nacrta pravilnika.

³² Član 65. Nacrta pravilnika.

³³ Član 66. Nacrta pravilnika.

da se standardi i druga pitanja u vezi sa programima uređuju posebnim pravilnikom.³⁴ Programi se sprovode u skladu sa planom i ciljevima ove forme rada, u okviru kluba, savetovališta, odnosno pružaoca usluge socijalne zaštite.³⁵ Socijalno-edukativne programe realizuju stručni radnici koji poseduju posebnu licencu za izvođenje određenog akreditovanog programa obuke odnosno tretmana.³⁶

5. Zaključak i preporuke

Kao što pokazuju rezultati sprovedenog istraživanja, ni jedna organizacija koja se bavi omladinskim radom nije licencirana od strane nadležnog ministarstva za socijalnu zaštitu za pružanje usluga socijalne zaštite. Razlog za to leži u činjenici da se ove organizacije uglavnom bave pružanjem savetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga mladima iz osetljivih društvenih grupa. Međutim, kako ova grupa usluga nije standardizovana, one ne mogu da budu licencirane.

Takođe, istraživanje ukazuje da organizacije koje se bave omladinskim radom imaju veliki potencijal za uključivanje u sistem socijalne zaštite. Njihovo prepoznavanje i uključivanje u sistem bi doprinelo rasterećenju samog sistema socijalne zaštite, jer bi obučeni profesionalci koji rade u ovim organizacijama mogli da budu značajna podrška stručnim radnicima i radnicama koji rade u sistemu socijalne zaštite. Na taj način bi se obezbedili preduslovi za uspostavljanje boljih i raznovrsnijih usluga koje su prilagođene mladima iz osetljivih društvenih grupa i obezbedila bi se kvalitetnija podrška mladima. Prednosti omladinskog rada, kao što su direktan kontakt sa mladima, posvećenost, fleksibilnost, razumevanje potreba i odnos poverenja treba iskoristiti i implementirati u sistem socijalne zaštite, uz pružanje adekvatnih obuka i mentorstva omladinskim radnicima za rad sa mladima iz osetljivih grupa. Ravnopravna, međusobno uvažavajuća saradnja između stručnih radnika u sistemu socijalne zaštite i omladinskih radnika, pri čemu bi stručni radnici iz sistema socijalne zaštite obezbedili adekvatnu stručnu i mentorsku podršku omladinskim radnicima, a omladinski radnici osigurali fleksibilniji, posvećeniji i na poverenju zasnovan rad sa mladima, značajno bi obogatili paletu usluga i doprineli kvalitetu i kontinuitetu podrške mladima iz najosetljivijih grupa.

Od posebnog su značaja razvijena znanja i veštine kojima raspolažu organizacije koje se bave omladinskim radom, a koja su sticale na nacionalnim i međunarodnim treninzima i obukama: Erasmus+, obuke u organizaciji Saveta Evrope, obuke u organizaciji UN agencija i dr. Jedan od mogućih vidova upotrebe tih znanja i veština je mogućnost da ove organizacije sistematizuju svoja znanja i da akredituju obuke za stručne radnike iz sistema socijalne zaštite na teme unapređenja znanja i veština direktnog rada (individualnog i grupnog) sa mladima iz osetljivih grupa. Saradnja socijalne zaštite i omladinskog rada već postoji, ali je treba unaprediti i

³⁴ Član 66. Nacrta pravilnika.

³⁵ Član 71. stav 2. Nacrta pravilnika.

³⁶ Član 69. Nacrta pravilnika.

sistemizovati, kako bi se izbeglo da ta saradnja zavisi od ličnih kontakata i entuzijazma pojedinih profesionalaca.

Kako bi se saradnja organizacija koje se bave omladinskim radom i organizacija i ustanova u sistemu socijalne zaštite dalje unapređivala u najboljem obostranom interesu, a posebno u najboljem interesu mladih korisnika usluga socijalnog i omladinskog rada, preporučujemo preduzimanje sledećih koraka:

- Podržati Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja u procesu standardizacije socijalno-edukativnih i savetodavno-terapijskih usluga i donošenju pravilnika o standardima za ovu grupu usluga, kako bi se omogućio najvažniji preduslov za licenciranje njihovih pružalaca, pri čemu bi u konsultacije i javnu raspravu u vezi sa izradom Nacrta ovog pravilnika bilo važno uključiti i organizacije koje se bave omladinskim radom.
- Nakon standardizacije i usvajanja Pravilnika o standardima za pružanje savetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga u socijalnoj zaštiti, pružiti stručnu podršku organizacijama koje se bave omladinskim radom i pružaju savetodavno-terapijske i socio-edukativne usluge za mlade iz osetljivih grupa u procesu licenciranja za pružanje ovih usluga.
- U saradnji sa Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja otpočeti proces standardizacije usluge terenski saradnik u zajednici, za čije vršenje bi mogli da se angažuju i omladinski radnici, s obzirom da imaju iskustva i kapacitete za rad na terenu i za rad sa mladima iz osetljivih grupa.
- U saradnji sa Ministarstvom turizma i omladine podsticati adekvatne mere i aktivnosti kako bi omladinski rad bio sistemski prepoznat, priznat i podržan u pružanju usluga socijalne zaštite na lokalnu.
- U cilju sveobuhvatne zaštite i kompletnog tretmana i pružanja celovitih usluga mladima iz osetljivih društvenih grupa, uspostaviti i održavati kontinuiranu saradnju i unapređivati međusobnu informisanost centara za socijalni rad i organizacija koje se bave omladinskim radom (npr. organizovati redovne godišnje sastanke, napraviti onlajn platformu bazu podataka sa organizacijama iz cele Srbije koje rade sa mladima iz osetljivih grupa koja će se redovno ažurirati, odrediti kontakt osobe, uspostavljati saradnju putem memoranduma o saradnji i sl.).
- U cilju unapređenja komunikacije, ranog upozorenja na uočene probleme i preventivnog delovanja centara za socijalni rad i organizacija koje se bave omladinskim radom, organizovati permanentne zajedničke obuke i razmenu podataka o trendovima i problemima mladih iz osetljivih društvenih grupa, najmanje dva puta godišnje.
- Pokrenuti inicijativu za uvođenje minimalnog obaveznog programskog finansiranja programa omladinskog rada na nivou lokalne samouprave (npr. sredstva za jednog omladinskog radnika i radni prostor).

Aneks: Model dobre prakse saradnje omladinskog i socijalnog rada

a) 10 koraka dobre saradnje

	Aktivnost	Odgovorni akteri
1.	Mapiranje usluga i aktivnosti koje na lokalnu pružaju organizacije koje se bave omladinskim radom	lokalne kancelarije za mlade, ³⁷ uz konsultacije sa NAPOR
2.	Međusobna razmena informacija između lokalnih kancelarija za mlade u vezi sa aktivnostima i uslugama za mlade iz osetljivih društvenih grupa koje pružaju organizacije koje se bave omladinskim radom i van lokalnih samouprava u kojima su osnovane	lokalne kancelarije za mlade
3.	Kontinuirano obaveštavanje centara za socijalni rad i drugih ustanova socijalne zaštite o dostupnim uslugama i aktivnostima organizacija koje se bave omladinskim radom, koje su namenjene mladima iz osetljivih grupa	lokalne kancelarije za mlade
4.	Prikupljanje obaveštenja o potrebama centara za socijalni rad i drugih ustanova socijalne zaštite u vezi sa uslugama koje pružaju mladima iz osetljivih grupa i njihovo upućivanje na relevantne organizacije koje se bave omladinskim radom	lokalne kancelarije za mlade
5.	Koordinacija i umrežavanje centara za socijalni rad i ostalih ustanova socijalne zaštite sa relevantnim organizacijama koje se bave omladinskim radom	centri za socijalni rad, organizacije koje se bave omladinskim radom i lokalne kancelarije za mlade
6.	Zaključivanje memoranduma o saradnji između centra za socijalni rad ili druge ustanove socijalne zaštite sa organizacijom koja se bavi omladinskim radom u vezi sa konkretnim uslugama i aktivnostima	centri za socijalni rad/ustanove socijalne zaštite i organizacije koje se bave omladinskim radom
7.	Mentorstvo i upoznavanje o nadležnostima centra za socijalni rad i drugih ustanova socijalne zaštite	centri za socijalni rad i druge ustanove socijalne zaštite
8.	Upućivanje mladih iz osetljivih grupa na organizacije koje se bave omladinskim radom	centri za socijalni rad i druge ustanove socijalne zaštite
9.	Upućivanje mladih iz ugroženih grupa i po potrebi asistirani odlazak i/ili obraćanje centru za socijalni rad ili drugoj ustanovi socijalne zaštite	organizacije koje se bave omladinskim radom
10.	Međusobno izveštavanje o pojedinačnim konkretnim slučajevima, trendovima, novim aktivnostima i potrebama, kao i periodično sprovođenje zajedničkih aktivnosti	centri za socijalni rad, druge ustanove socijalne zaštite i organizacije koje se bave omladinskim radom

³⁷ Alternativno umesto lokalnih kancelarija za mlade moguće je uključiti odgovarajuća odeljenja jedinica lokalnih samouprava.

b) Model Memoranduma o saradnji

MEMORANDUM O SARADNJI

Centra za socijalni rad

(umesto CSR može se ubaciti i neka druga ustanova sistema socijalne zaštite)

i

Udruženja

Uzimajući u obzir nadležnosti Centra za socijalni rad (u daljem tekstu: CSR) ustanovljene Zakonom o socijalnoj zaštiti („Sl. glasnik RS“, br. 24/11 i 117/22), kao i načelo podrške mladima iz člana 4. Zakona o mladima („Sl. glasnik RS“, br. 50/11 i 116/22) i posvećenost Udruženja (u daljem tekstu: Udruženje) i njegovu aktivnu ulogu u radu sa mladima i podršci najugroženijim grupama mladih, potpisnici su saglasni da svoju saradnju i komunikaciju urede ovim Memorandumom o saradnji (u daljem tekstu: Memorandum)

Predmet Memoranduma

Član 1

Ovaj Memorandum služi kao osnov za bliže definisanje međusobnih prava i obaveza, kao i uslova pod kojima će se sprovoditi pružanje usluga i organizacija aktivnosti namenjenih mladima iz osetljivih grupa, koji su od strane CSR upućeni na Udruženje.

Opšti ciljevi saradnje

Član 2

Opšti ciljevi saradnje:

- Dostupnost kvalitetnih i sveobuhvatnih usluga mladima iz osetljivih grupa koji su korisnici usluga socijalne zaštite;
- Pružanje podrške i unapređenje položaja mladih iz osetljivih društvenih grupa;
- Prevencija maloletničke delikvencije, štetnih navika i ponašanja mladih iz osetljivih grupa;
- Međusobno obaveštavanje, upućivanje i informisanje o potrebama mladih iz osetljivih grupa.

Obaveze Udruženja

Član 3

U skladu sa definisanim ciljevima saradnje Udruženje se obavezuje da će pružiti sledeće usluge mladima koji budu upućeni od strane CSR:

(upisati koje konkretne aktivnosti i usluge koje će Udruženje pružiti)

O svakoj promeni u vezi sa realizacijom aktivnosti i/ili usluge, kao i o bilo kojoj drugoj bitnoj činjenici Udruženje će blagovremeno obavestiti CSR, po mogućstvu unapred, a najkasnije 3 radna dana od dana nastupanja promene.

U realizaciji aktivnosti biće angažovani omladinski radnici i stručni saradnici Udruženja _____ *(navesti imena i zvanja)*, koji ispunjavaju uslove za

obavljanje usluga i aktivnosti iz čl. 3. stav 1, o čemu će pre početka realizacije aktivnosti Udruženje dostaviti dokaze u vidu kopija diploma, uverenja o stručnim obukama, licenci i sl.

U pogledu ličnih podataka korisnika, prikupljenih tokom sprovođenja aktivnosti i pružnja usluga Udruženje će poštovati privatnost korisnika i propise koje se odnose na zaštitu podaka o ličnosti.

Obaveze CSR

Član 4

U skladu sa definisanim ciljevima saradnje CSR se obavezuju na sledeće:

- 1) Da će blagovremeno obavestavati Udruženje o potrebama korisnika i da će korisnike koji su u stanju određene potrebe upućivati na relevantne i adekvatne usluge i aktivnosti Udruženja;
- 2) Da će predstavnicima Udruženja koji su neposredno angažovani u realizaciji aktivnosti i pružanju usluga mladima iz osetljivih grupa, pružiti sve potrebne informacije i adekvatnu podršku u cilju što bolje pripreme i realizacije zadataka;
- 3) Da će periodično i po potrebi organizovati sastanke sa predstavnicima Udruženja o aktivnostima i uslugama koje korisnici usluga – mladi iz osetljivih grupa koordinirano dobijaju od CSR i od Udruženja.

Kontakt osobe

Član 5

Svaka strana odrediće osobu za kontakt koja će biti zadužena za međusobnu komunikaciju i obaveštavanje dveju strana. Podaci o kontakt osobama biće uzajamno razmenjeni najkasnije u roku od 7 dana od dana sačinjavanja ovog Memoranduma.

Rešavanje sporova

Član 6

Eventualni sporovi u vezi sa tumačenjem i primenom Memoranduma će se rešavati putem konsultacija između strana potpisnica.

Završne odredbe

Član 7

Memorandum stupa na snagu danom potpisivanja.

Memorandum može biti izmenjen i dopunjen uz pisanu saglasnost strana potpisnica.

Zaključeno u Beogradu _____ godine.

Centar za socijalni rad

Udruženje

"Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije odgovorno je isključivo udruženje "Sociativa" i ta sadržina nipošto ne odražava stavove Evropske unije."